

Anexa nr. II la Ordinul ministrului educației nr. 3702/21.04.2021

MINISTERUL EDUCAȚIEI

**Programa școlară
pentru disciplina**

***EVALUARE ȘI CONSILIERE PSIHOPEDAGOGICĂ,
PSIHODIAGNOZĂ***

**Învățământul special
Clasele pregătitoare – a IV-a
Dizabilități intelectuale grave, severe și/sau asociate**

București, 2021

Notă de prezentare

Psihodiagnoza este o modalitate științifică de cunoaștere a persoanei, de evaluare a diferitelor caracteristici psihice, de natură cognitivă, conativă și atitudinală, precum și a personalității în ansamblul ei.

În unitățile de învățământ special, psihodiagnoza urmărește optimizarea procesului instructiv-educativ și terapeutic într-un sens dublu:

- evaluează disponibilitățile elevului de a se adapta la sarcinile școlare și
- depistează gradul de adaptare a condițiilor de instruire la particularitățile elevilor.

Pe de altă parte, psihodiagnoza reprezintă o etapă importantă a activității de orientare școlară și profesională prin care se încearcă o punere în acord a profilului aptitudinal, a aspirațiilor elevului cu segmentul ocupațiilor și profesiilor în care elevul poate avea cele mai mari șanse de succes.

Consilierea școlară reprezintă procesul de acordare a asistenței psihopedagogice elevilor și celorlalte persoane implicate în procesul educațional (cadre didactice, diriginți, directori, părinți, membri ai comunității și ai autorităților locale). Rolul consilierii este unul proactiv, presupunând prevenirea situațiilor de criză personală și educațională a elevilor. Consilierea școlară se axează pe unitatea triadică elev - familie - școală, în vederea desfășurării unei educații eficiente și a dezvoltării optime a personalității elevului.

În acest sens, *trăsăturile definitorii* ale consilierii școlare sunt următoarele:

- este un proces de dezvoltare,
- are un rol proactiv și de prevenire,
- optimizează modul în care elevul relaționează cu școala,
- abordează diverse probleme ale elevului consiliat (personale, educaționale, sociale, de orientare școlară și profesională).

Procesul de consiliere școlară îndeplinește următoarele *funcții*:

- de apreciere/evaluare a persoanelor consiliate,
- de coordonare, sub forma unor acțiuni sistematice a celor implicați în consiliere,
- de ameliorare a relației educaționale (profesor-elev, elev-elev, școală-familie, elevi-părinți),
- de abilitare a elevului în domeniul gestionării emoțiilor și în domeniul afectiv-motivațional,
- de prevenire și rezolvare a conflictelor posibile sau existente,
- de informare și orientare școlară și profesională.

În cazul elevilor cu dizabilități intelectuale grave, severe și/sau asociate, procesul de consiliere își propune în principal cunoașterea potențialului restant funcțional al elevilor, a zonei actuale și a celei proximale de dezvoltare, în vederea identificării strategiilor individualizate menite să faciliteze formarea unor comportamente adaptative viabile la nivel social, pentru o integrare viitoare optimă.

Programa școlară pentru disciplina *Evaluare și consiliere psihopedagogică, psihodiagnoză* reprezintă o ofertă curriculară pentru clasele din învățământul special primar și gimnazial (de la clasa pregătitoare la clasa a IV-a), pentru elevi cu dizabilități intelectuale grave, severe și/sau asociate, având următoarea structură:

- Notă de prezentare
- Competențe generale
- Competențe specifice
- Conținuturi
- Sugestii metodologice

Disciplina *Evaluare și consiliere psihopedagogică, psihodiagnoză* face parte din aria curriculară *Terapii specifice și de compensare (individuale/ de grup)*, fiind prevăzută în *Planul-cadru de învățământ pentru învățământul special primar și gimnazial, dizabilități intelectuale grave, severe și/sau asociate*, Anexa nr. 9 la O.M.E.N.

nr. 3622/18.05.2018 privind aprobarea planurilor-cadru pentru învățământul special preșcolar, primar și gimnazial.

Parte integrantă a disciplinelor cu caracter terapeutic, disciplina *Evaluare și consiliere psihopedagogică, psihodiagnoză* are alocată 1 oră/săptămână/clasă, care este normată profesorului psihopedagog.

Tipul și ponderea activităților, de evaluare și psihodiagnoză sau de consiliere, în cadrul programul săptămânal, se stabilesc de către profesorul psihopedagog în funcție de particularitățile de vârstă și nevoile de dezvoltare ale elevilor, acestea fiind precizate în planurile de intervenție personalizată.

Activitățile din cadrul disciplinei *Evaluare și consiliere psihopedagogică, psihodiagnoză* se desfășoară în ședințe de 15-45 de minute, individual sau cu grupuri de 2-3 elevi, în cabinete specializate sau în clasa în care este înscris elevul, în parteneriat cu profesorul de psihopedagogie specială sau cu profesorul educator.

Finalitățile activităților propuse în această programă au un caracter aplicativ și terapeutic, urmărind formarea unor competențe în domeniul relaționării interpersonale și gestionării emoțiilor, a adoptării unui stil de viață sănătos, a proiectării traseului de formare profesională etc., sporind gradul de adaptabilitate al elevilor cu dizabilități intelectuale, în vederea participării active la viața comunității. Aceste finalități sunt în concordanță cu viziunea propusă de *Strategia națională privind incluziunea socială a persoanelor cu dizabilități 2014-2020* și *Strategia europeană pentru persoanele cu dizabilități 2010-2020*, care valorifică la rândul lor potențialul combinat al prevederilor *Cartei drepturilor fundamentale a Uniunii Europene*, ale *Tratatului privind funcționarea Uniunii Europene* și al *Convenției Națiunilor Unite privind drepturile persoanelor cu dizabilități*.

Achizițiile, transpuse în programă sub forma competențelor generale și specifice, converg spre dezideratul general de formare a unei personalități apte de a participa activ la viața în familie, de grup profesional și social.

În elaborarea programei școlare pentru disciplina *Evaluare și consiliere psihopedagogică, psihodiagnoză* s-au avut în vedere următoarele:

- adecvarea curriculumului atât la realitățile sistemului de învățământ special și la cele ale societății, cât și la particularitățile de dezvoltare ale elevilor cu dizabilități intelectuale grave, severe și/sau asociate, având ca obiectiv pregătirea acestora pentru viață și facilitarea integrării socio-profesionale;
- echilibrarea ponderii activităților de evaluare/psihodiagnoză și de consiliere în funcție de particularitățile psihoindividuale, de vârstă și nevoile de dezvoltare ale elevilor;
- flexibilizarea curriculumului, parcurgerea și aplicarea acestuia permițând abordarea diferențiată a elevilor;
- continuitatea curriculumului, cu asigurarea unei treceri optime de la un ciclu de învățământ la altul;
- diversificarea criteriilor de structurare a conținutului, conform nivelului de dezvoltare atins de elevi;
- corelarea activităților propuse prin curriculum cu idealul educațional;
- utilitatea curriculumului pentru cei cărora se adresează (profesori - elevi - familie - comunitate).

Având în vedere particularitățile psihoindividuale ale elevilor cu dizabilități intelectuale grave, severe și/sau asociate, complexitatea și asocierea diagnosticelor, eterogenitatea manifestărilor comportamentale etc., activitățile de învățare care se regăsesc în programa pentru ciclul primar se pot desfășura pe tot parcursul întregii școlarități, existând situații în care unii elevi să nu poată atinge competențele propuse pentru ciclul gimnazial.

Pe de altă parte, așa cum o arată și numele, disciplina *Evaluare și consiliere psihopedagogică, psihodiagnoză* se află la confluența a două mari domenii: pe de o parte al evaluării și psihodiagnozei, care îi conferă caracterul de expertizare complexă și de cunoaștere a elevului, iar pe de altă parte al consilierii, care îi conferă caracterul

formativ și terapeutic, ceea ce justifică includerea disciplinei în aria curriculară Terapii specifice și de compensare.

Prezenta programă este structurată în două *module*:

- I. Evaluare și psihodiagnoză – obiective, metode și instrumente de evaluare.
- II. Consiliere psihopedagogică – competențe generale și specifice, activități de învățare și conținuturi.

I. EVALUARE ȘI PSIHODIAGNOZĂ - OBIECTIVE, METODE ȘI INSTRUMENTE DE EVALUARE

Ținând cont de faptul că activitățile de evaluare psihopedagogică și psihodiagnoză nu au ca scop formarea de competențe ci realizarea unei evaluări complexe, necesară conturării profilului psihopedagogic al elevului cu dizabilități, în modulul *Evaluare și psihodiagnoză* sunt formulate obiectivele evaluării, fiind prezentate instrumente de evaluare și nu activități de învățare.

Astfel, **obiectivele** activităților de evaluare psihopedagogică și psihodiagnoză sunt următoarele:

- Evaluarea activităților și proceselor psihice, a personalității elevilor cu dizabilități intelectuale grave, severe și/sau asociate.
- Cunoașterea formațiunilor de studiu din punct de vedere al dinamismului și a relațiilor existente între elevi.

În activitatea de evaluare psihopedagogică și psihodiagnoză, profesorul psihopedagog poate alege dintr-o gamă variată de **metode de evaluare și interpretare a rezultatelor evaluării**, dintre care amintim:

1. *Metode pentru obținerea informației necesare cunoașterii elevului prin analiza comportamentului și a activității acestuia:*
 - Metoda observației comportamentului elevului,
 - Metoda analizei procesului de integrare socială a elevului.
2. *Metode pentru obținerea informației necesare pentru cunoașterea elevului prin colaborare cu elevul, familia, cadrele didactice:*
 - Metoda anamnezei,
 - Metoda autobiografiei,
 - Metoda autocaracterizării,
 - Metoda convorbirii,
 - Metoda chestionarului,
 - Metoda analitică.
3. *Metode pentru obținerea informației necesare pentru cunoașterea elevului prin intermediul grupului social:*
 - Metoda anchetei sociale,
 - Metoda sociometrică (tehnicile sociometrice, testul sociometric).
4. *Metode pentru obținerea informației necesare cunoașterii elevului prin intermediul experimentului:*
 - Metoda experimentului natural,
 - Metoda experimentului de laborator (metoda testelor psihologice).
5. *Metode pentru prelucrarea informației necesare în activitatea de cunoaștere a elevului:*
 - Metoda interpretativă,
 - Metoda biografică,
 - Metoda statistică,
 - Metoda intercorelației.
6. *Metode pentru valorificarea informației necesare în activitatea de cunoaștere a elevului:*
 - Metoda caracterizării libere,
 - Metoda dosarului individual,
 - Metoda grafică (profil psihopedagogic, profilul clasei/sociogramă).

Metodele prezentate au caracter flexibil, profesorul psihopedagog selectându-le în funcție de particularitățile psihoindividuale ale elevilor cu dizabilități intelectuale grave, severe și/sau asociate.

Limbajul profesorului psihopedagog trebuie să fie accesibil, raportat la vârsta și la nivelul de dezvoltare atins de către elev. Crearea unui *climat afectiv pozitiv* reprezintă condiția fundamentală pentru o comunicare reală cu copilul.

Activitatea de evaluare psihopedagogică și psihodiagnoză se realizează preponderent în cabinet dar și prin observarea comportamentului elevilor în timpul orelor de curs, al activităților extracurriculare, pentru surprinderea aspectelor suplimentare legate de capacitatea de relaționare, implicarea în activități, comportament, etc.

Formele de organizare a activității de evaluare psihopedagogică și psihodiagnoză pot fi individuale și în grup.

O importanță deosebită va fi acordată respectării **principiilor** activităților de evaluare psihopedagogică și psihodiagnoză, respectiv:

- confidențialitatea actului de consiliere,
- respectarea individualității,
- sinceritatea în cadrul actului de consiliere,
- negocierea soluțiilor și respectarea deciziilor partenerilor implicați în actul de consiliere;
- nediscriminarea,
- acordarea unor servicii în echipă multidisciplinară (profesori de psihopedagogie specială, profesori-educatori, medici, asistenți sociali).

Finalitatea activității de evaluare psihopedagogică și psihodiagnoză constă în elaborarea *Fișei de evaluare psihopedagogică*, care va conține rezultatele evaluării și tipurile de activități recomandate elevului. Aceasta va fi întocmită doar pentru elevii cuprinși în programul de consiliere.

Redăm în cele ce urmează un inventar al activităților de evaluare a diferitelor însușiri, procese și funcții psihice, însoțit de exemple de instrumente de evaluare.

Ariile/ Funcțiile investigate	Conținutul activității	Exemple de instrumente de evaluare utilizate
Psihomotricitatea	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Organizarea și dinamica motorie generală: <ul style="list-style-type: none"> → coordonare dinamică generală → coordonare oculo-manuală → dexteritate manuală → capacități fizice → forța – viteza – precizia mișcărilor ▪ Structurarea schemei corporale ▪ Dominanta manuală ▪ Lateralitatea 	<ul style="list-style-type: none"> • Probe pentru evaluarea psihomotricității (Ozeretki-Guillman) • Probe de tapping, punctare, asamblare, decupaj, etc. • Proba pentru lateralitate și dominanta laterală (Harris, Piaget-Head)
Funcțiile senzorial perceptive	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Evaluarea funcțiilor senzoriale: <ul style="list-style-type: none"> → vizuală → auditivă → vizuo-motrică → tactilo-kinestezică ▪ Structurarea conduitelor motrice de bază: <ul style="list-style-type: none"> → conduita perceptivă de culoare → conduita perceptivă de formă → conduita perceptivă spațio-temporală → capacități perceptive: <ul style="list-style-type: none"> ○ percepția pozițiilor ○ percepția direcțiilor ○ constanta percepție ○ raportul fond – formă → coordonare perceptiv-motrică 	<ul style="list-style-type: none"> • Probe de evaluare a capacității de discriminare senzorială • Bateria Piaget-Head • Proba Bender Santucci

Ariile/ Funcțiile investigate	Conținutul activității	Exemple de instrumente de evaluare utilizate
Dezvoltarea intelectuală	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Stabilirea nivelului de dezvoltare intelectuală 	<ul style="list-style-type: none"> • Matricile Progresive Raven (standard și color)
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Stabilirea nivelului operațional al gândirii: <ul style="list-style-type: none"> → operații ale gândirii → stadii de dezvoltare 	<ul style="list-style-type: none"> • Probe piagetiene • Probe pentru nivelul de înțelegere, raport cauzal, concepte
Memoria	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Funcționalitate mnezică: <ul style="list-style-type: none"> → pe analizatori: vizual, auditiv, tactil-kinestezic → pe material verbal, numeric, convențional, imagistic, acțional, asociativ → memorie spontană – voluntară → memorie mecanică – logică → volum, fidelitate, stocare, uitare 	<ul style="list-style-type: none"> • Proba memorie auditivă, vizuală, Rey • Proba volum memorie - învățare 10 cuvinte • Povestire • Proba reactualizare cuvinte, imagini, gesturi, expresii, acțiuni • Probe de memorie
Limbajul	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Dezvoltarea funcțiilor cognitive, comunicative ale limbajului: <ul style="list-style-type: none"> → nivelul dezvoltării vocabularului pasiv-activ → aspectul fonetic al limbajului → posibilități de verbalizare → tulburări ale limbajului oral-scris → comunicare nonverbală → funcția de simbolizare și integrare: noțiuni, concepte, nivel de operare cu noțiunișcolare → funcția de persuasiune și expresivitate 	<ul style="list-style-type: none"> • Probe vocabular (pasiv – activ) • Grilă prelexie, pregrafie, competențe lingvistice • Probe verbale, nonverbale din testele de inteligență (noțiuni, concepte, nivel de operare cu noțiuni empirice)
Atenția	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Nivelul de dezvoltare a atenției spontane și voluntare: <ul style="list-style-type: none"> → observarea, → concentrarea → distributivitatea ▪ Tipurile de atenție cu calități de funcționalitate pe analizatori: <ul style="list-style-type: none"> → vizual, → auditiv → asociativ ▪ Dificultăți, tulburări majore de concentrare 	<ul style="list-style-type: none"> • Probe de atenție concentrată (Toulouse Pieron) • Probe de atenție distributivă (Praga) • Proba atenție voluntară (Metodica căsuță) • Proba frânare voluntată • Proba punctare • Proba tapping • Labirinte simple
Temperamentul	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Stabilirea tipului de temperament 	<ul style="list-style-type: none"> • Proba apreciere temperament • Inventar Eysenck
Afectivitatea	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Reactivitatea emoțională, sistemul de reacții și sentimente ▪ Nivelul de organizare a trăirilor afective: <ul style="list-style-type: none"> → tipuri de trăiri - pozitive, negative → forme stabile de dispoziții 	<ul style="list-style-type: none"> • Chestionare personalitate • Fabulele Duss

Ariile/ Funcțiile investigate	Conținutul activității	Exemple de instrumente de evaluare utilizate
	→ conduite relațional-valorice ▪ Tulburările vieții afective	
Caracterul	▪ Formarea imaginii de sine ▪ Cunoașterea de sine ▪ Trăsăturile de caracter constituite în forme de comportament ▪ Operarea cu criterii valorice	• Probe proiective (om, casă, arbore, desen liber) • Probe situaționale • Completare fraze lacunare
Maturizarea socială	▪ Nivelul dezvoltării autonomiei personale și sociale: → deprinderi de autoservire, → interrelaționare → achiziții instrumentale → comunicare socială → acțiuni în mediu	• Scale de maturizare socială • Scala comportamentelor de adaptare • Probe sociometrice, sociograme
Potențial de învățare	▪ Nivelul potențialului de învățare	• Probe examinare dificultăți de învățare limbaj • Probe de cunoștințe generale • Grile evaluare competențe curriculare • Probe prelexie, pregrafie, competențe lingvistice • Probe precalcul, calcul matematic

II. CONSILIERE PSIHOPEDAGOGICĂ

Competențe generale

- 1. Manifestarea interesului pentru autocunoaștere și a atitudinii pozitive față de sine**
- 2. Relaționarea interpersonală adecvată cu persoane familiare**
- 3. Exersarea abilităților necesare unui stil de viață sănătos**

CLASA PREGĂTITOARE – CLASA a IV-a

Competențe specifice și exemple de activități de învățare

1. Manifestarea interesului pentru autocunoaștere și a atitudinii pozitive față de sine

Clasa pregătitoare – clasa a IV-a
<p>1.1. Conștientizarea propriului corp prin identificarea diferitelor senzații, a părților corpului și a funcțiilor de bază ale acestora</p> <ul style="list-style-type: none"> - exerciții de identificare, denumire sau indicare prin gesturi a părților corpului propriu, ale colegului, pe o păpușă, în oglindă, în imagini, planșe, mulaje; - exerciții de răspuns motric la o comandă, de antrenare, folosire a diferitelor părți ale corpului; - exerciții de identificare a funcțiilor de bază ale diferitelor părți ale corpului (auz, văz, mișcare, miros, gust, pipăit); - exerciții de localizare a organelor interne; - exerciții de identificare și denumire a senzațiilor de durere, foame, sete, frig, cald; - exerciții de identificare a funcțiilor organelor interne; - jocuri didactice imagistice referitoare la noțiuni corporale și senzații.
<p>1.2. Recunoașterea asemănărilor și deosebirilor între sine și ceilalți</p> <ul style="list-style-type: none"> - discuții tematice despre asemănările și deosebirile dintre oameni; - desenarea conturului mâinii și ale amprentelor personale; - exerciții practice de măsurare, cântărire și de alcătuire a unor fișe cu caracteristicile somatice personale; - exerciții de identificare a unor asemănări și deosebiri între sine și personaje din povești sau din viața reală; - exerciții de identificare și denumire a numelui propriu, a numelor membrilor familiei, ale colegilor, prietenilor etc.; - rezolvarea unor fișe de lucru pentru identificarea asemănărilor și deosebirilor dintre sine și ceilalți; - activități de realizare a unui jurnal în imagini cu persoanele familiare; - realizarea unor postere despre diferențele dintre oameni; - exerciții de identificare a diferențelor și a complementarității fete-băieți; - jocuri de rol pentru analizarea personajelor; - jocuri de autocunoaștere și intercunoaștere.

2. Relaționarea interpersonală adecvată cu persoane familiare

Clasa pregătitoare – clasa a IV-a
<p>2.1. Exprimarea adecvată a emoțiilor în interacțiunea cu copii și adulți cunoscuți</p> <ul style="list-style-type: none"> - exerciții de stimulare senzorială, însoțite de trăirea unor stări emoționale adecvate; - exerciții pentru antrenarea mecanismelor de autocontrol asupra reacțiilor motrice; - exerciții de identificare a diferitelor tipuri de emoții și sentimente în imagini, texte, filme, videoclipuri; - exerciții de recunoaștere sau de exprimare a diferitelor emoții și sentimente prin mimică și gestică; - exprimarea diferitelor stări emoționale prin realizarea unor desene, modelaje din lut și plastelină, colaje etc.; - conversații pe teme diferite care să accentueze sentimentele personale legate de situația analizată; - vizionarea de filme cu identificarea reacțiilor emoționale adecvate și neadecvate a diferitelor personaje; - jocuri de rol pentru exprimarea unor răspunsuri emoționale la diferite situații concrete de viață; - exerciții pentru combaterea comportamentelor auto și heteroagresive.

Clasa pregătitoare – clasa a IV-a
<p>2.2. Manifestarea unei atitudini favorabile față de activitățile școlare prin îndeplinirea de roluri specifice în cadrul grupului</p> <ul style="list-style-type: none"> - exerciții de descriere a propriei persoane, cu identificarea rolurilor îndeplinite; - exerciții de identificare a rolurilor îndeplinite de către colegi și alte persoane familiare; - jocuri pentru trezirea interesului față de activitățile școlare (jocuri perceptiv-motrice, simbolice, cu reguli etc.); - jocuri de rol pentru exersarea diferitelor roluri sociale; - discutarea unei liste de reguli care trebuie respectate în clasă, în școală și în familie; - desfășurarea unor activități practice în clasă și în familie.
<p>2.3. Manifestarea interesului față de persoanele din jur și față de interrelaționare</p> <ul style="list-style-type: none"> - jocuri ce presupun cooperarea între elevi; - discuții organizate despre modalitățile de a-ți face prieteni și de a-i menține; - povestirea unor întâmplări din viața personală; - discuții prin care se arată respect și grijă pentru ceilalți - exerciții de evidențiere a regulilor de comportament în relaționarea cu ceilalți - exersarea comportamentelor de cooperare și întraajutorare.

3. Exersarea abilităților necesare unui stil de viață sănătos

Clasa pregătitoare – clasa a IV-a
<p>3.1. Identificarea în contexte familiare a comportamentelor adecvate și neadecvate</p> <ul style="list-style-type: none"> - alcătuirea unei liste de cuvinte care sugerează comportamente adecvate, politicoase; - exersarea salutului în raport de momentul zilei și de persoană; - exersarea formulelor de politețe; - discutarea unor norme de comportament în contexte de viață familiare; - exerciții de identificare a unor comportamente adecvate și neadecvate în cadrul diferitelor grupuri de apartenență; - exemplificarea unor acțiuni personale în care elevii au făcut dovada unor comportamente adecvate și neadecvate; - vizionarea unor filme care ilustrează comportamente adecvate și neadecvate; - jocuri de rol care ilustrează diferite tipuri de comportamente.
<p>3.2. Identificarea situațiilor de risc și a comportamentelor adecvate asociate acestora</p> <ul style="list-style-type: none"> - dialoguri dirijate pe tema rutinelor zilnice de igienă personală și a importanței acestora pentru sănătatea personală; - jocuri de teme de igienă; - experimente simple cu relevanță pentru igiena personală; - exerciții de identificare a simptomelor unor boli frecvente; - jocuri de simulare a diferențelor dintre stările de sănătate și boală; - exerciții de identificare a situațiilor de risc din mediul înconjurător; - exerciții de recunoaștere a alimentelor proaspete/alterate (după culoare, miros, aspect) și de evaluare a valabilității acestora; - exerciții de identificare a alimentelor sănătoase; - exerciții de recunoaștere a unor substanțe toxice și agenți nocivi pentru organism; - exerciții de formare a deprinderilor de prevenire a îmbolnăvirilor; - exerciții de formare a deprinderilor de prevenire a accidentelor; - exerciții de apreciere a timpului acordat activității fizice și odihnei; - jocuri de rol pe tema vizitei la medic.

Conținuturi

Domenii de conținut	Clasa pregătitoare – Clasa a IV-a
Autocunoaștere	Corpul uman <ul style="list-style-type: none"> → caracteristicile corpului uman → părțile corpului uman → funcții → elemente de schemă corporală Identitatea personală <ul style="list-style-type: none"> → importanța numelui și prenumelui → diferența dintre prenume și numele de familie Asemănări și deosebiri între sine și ceilalți <ul style="list-style-type: none"> → trăsături fizice → interese → comportamente
Dezvoltare emoțională	Managementul emoțiilor <ul style="list-style-type: none"> → Exprimarea emoțiilor de bază → Înțelegerea și respectarea emoțiilor celorlalți → Importanța autocontrolului → Mecanisme de autocontrol
Roluri sociale	Roluri și responsabilități în cadrul grupului: <ul style="list-style-type: none"> → Identificarea rolurilor sociale ale persoanelor din mediul apropiat → Recunoașterea unor roluri din diferite domenii de activitate → Identificarea propriilor roluri sociale → Exersarea unui rol social → Participarea la viața grupului de apartenență
Relaționare interpersonală	Relaționare în cadrul grupului <ul style="list-style-type: none"> → Relații în familie → Relații în grupul școlar → Relații în comunitate
Norme și comportamente moral-civice	Tipuri de comportamente <ul style="list-style-type: none"> → comportamente adecvate → comportamente neadecvate Reguli de comportament în relația cu ceilalți
Stil de viață sănătos	Rutine zilnice de igienă personală Starea de sănătate și boală Riscuri din mediul înconjurător Conduite preventive în situații de risc: <ul style="list-style-type: none"> → Cunoașterea și evitarea factorilor de risc din mediu → Acordarea primului ajutor Importanța activității fizice și odihnei

Sugestii metodologice

Sugestiile metodologice au rolul de a orienta profesorul psihopedagog în aplicarea programei școlare și în proiectarea și derularea activităților consiliere psihopedagogice.

Cadrul didactic va urmări ca actul educațional să vizeze crearea unor situații de învățare cu un pregnant caracter practic-aplicativ și terapeutic, în vederea formării unor competențe în sfera cunoașterii, dar și creșterea gradului de adaptabilitate și independență al elevilor.

Strategii didactice:

Metodele de învățământ vor fi selectate în raport cu contribuția specifică în formarea competențelor, conținutul activităților de consiliere psihopedagogică și cu particularitățile elevilor cu dizabilități mintale grave, severe și/sau asociate (vârsta, nivelul dezvoltării psihice, nivelul însușirii limbajului, specificitatea mijloacelor de comunicare alternative etc.). Se pot utiliza o varietate de metode didactice: expositive, intuitive, activ-participative etc.

Metodele expositive utilizate în activitățile de consiliere psihopedagogică a elevilor cu dizabilități intelectuale vor respecta următoarele cerințe:

- folosirea unui limbaj adecvat, corespunzător nivelului comunicării;
- prezentarea clară, precisă și concisă a informațiilor, sistematizarea ideilor;
- antrenarea elevilor prin întrebări de control pentru a verifica nivelul înțelegerii conținuturilor și a interveni cu noi explicații și clarificări atunci când se impune acest lucru;
- evitarea verbalismului excesiv.

Metodele de simulare (bazate pe *jocul didactic* și *dramatizare*) pot fi aplicate cu succes, facilitând participarea activă, emoțională a elevilor, constituind și un mijloc de socializare și interrelaționare.

Utilizarea *metodelor activ-participative* vor permite elevului cu dizabilități intelectuale atingerea competențelor prin efort personal sau prin colaborare cu alți colegi. Specific acestor metode este faptul că stimulează interesul pentru cunoaștere, facilitează contactul cu realitatea înconjurătoare și dezvoltă învățarea prin cooperare. Acestea contribuie la formarea competențelor referitoare la ascultarea activă, luarea deciziei, autonomiei personale, responsabilității și participării sociale.

Selecția, stabilirea și integrarea *mijloacelor de învățământ* în cadrul activităților de consiliere psihopedagogică se realizează prin corelarea permanentă a acestora cu specificul competențelor vizate, al conținuturilor concrete și al metodelor și procedeelelor didactice utilizate.

Dintre metodele de consiliere individuală a elevilor cu dizabilități intelectuale grave, severe și/sau intelectuale, cele mai frecvente sunt:

- activitățile ludice,
- exercițiile de învățare,
- jocurile de rol,
- punerea în situație,
- vizionarea de filme și comentarea lor,
- realizarea de desene, afișe, colaje,
- comentarea unor texte și imagini,
- completarea de fișe de lucru,
- imaginarea și evaluarea unor situații problematice.

În cazul elevilor cu dizabilități intelectuale grave, severe și/sau asociate unele mijloace pot avea și un rol compensator, antrenând dezvoltarea unor competențe specifice.

Planificare și proiectarea didactică:

Programa școlară reprezintă documentul curricular oficial de referință pentru elaborarea planificării anuale și semestriale.

Elaborarea planificării calendaristice presupune parcurgerea următoarelor etape:

- corelarea competențelor specifice cu conținuturile prezentate în programa școlară;
- stabilirea unităților de învățare;
- stabilirea succesiunii parcurgerii unităților de învățare;
- stabilirea bugetului de timp necesar pentru fiecare unitate de învățare.

Planificarea anuală poate fi realizată potrivit tabelului de mai jos:

Nr. crt.	Unitatea de învățare	Competențe specifice	Nr. ore	Observații

Planificarea anuală presupune:

- identificarea unităților de învățare și a succesiunii acestora;
- asocierea unităților de învățare cu competențele specifice;
- eșalonarea în timp (precizarea numărului de ore pentru fiecare unitate de învățare).

Planificarea semestrială poate fi elaborată astfel:

Nr. crt.	Unitatea de învățare	Competențe specifice	Conținuturi	Nr. ore/ perioada	Observații

Planificarea semestrială presupune parcurgerea următoarelor etape:

- realizarea asocierilor dintre competențele specifice și conținuturi;
- distribuirea conținuturilor pe unități de învățare;
- stabilirea succesiunii de parcurgere a unităților de învățare;
- alocarea *timpului considerat necesar pentru fiecare unitate de învățare*.

Având în vedere specificul activităților de consiliere psihopedagogică, proiectarea activităților didactice va fi reliefată în **planul de intervenție personalizată** ca *instrument educațional de planificare și programare a activităților educațional-terapeutice și de concentrare a intervențiilor, pe baza unui proces de identificare a capacităților, abilităților, competențelor elevilor cu dizabilități intelectuale grave, severe și/sau asociate*.

PLAN DE INTERVENȚIE PERSONALIZAT

Numele și prenumele elevului: _____

Data și locul nașterii: _____

Domiciliul: _____

Școala: _____

Echipa de lucru: _____

Problemele cu care se confruntă copilul/elevul/tânărul (rezultatele evaluării complexe): _____

_____**Priorități pentru perioada (se specifică intervalul de timp):**

_____**STRUCTURA PROGRAMULUI DE INTERVENȚIE PERSONALIZAT**

Competențe/ obiective	Conținuturi	Metode și mijloace de realizare	Perioada de intervenție	Criterii minimale de apreciere a progreselor	Metode și instrumente de evaluare

EVALUAREA PERIODICĂ:➤ **Obiective realizate:**
_____➤ **Dificultăți întâmpinate:**
_____➤ **Metode cu impact ridicat:**
_____– **pozitiv:** _____– **negativ:** _____➤ **Revizuirea programului de intervenție educațional-terapeutică (în funcție de rezultatele evaluărilor periodice):**
_____➤ **Recomandări particulare:**
_____➤ **Rolul și modul de implicare a părinților în program:**
_____**Evaluarea**

Evaluarea elevilor cu dizabilități intelectuale se realizează în contexte diferite, atât prin metode tradiționale, cât și prin metode moderne de evaluare. Ea are o funcție puternic ameliorativă, întreg procesul didactic și terapeutic adaptându-se permanent în funcție de rezultatele acesteia.

Având în vedere faptul că la activitățile de *consiliere psihopedagogică* nu se realizează aprecierea prin note sau calificative, va fi utilizată preponderent evaluarea de progres, raportată la competențele vizate prin documentele de proiectare a intervenției educațional-terapeutice.

Contexte, factori si medii de instruire

Spre deosebire de activitățile de predare-învățare-evaluare care se desfășoară de regulă, în sălile de clasă, activitățile de consiliere psihopedagogică, prin specificul lor, se vor desfășura preponderent în cabinete de consiliere specializate, dar și prin observarea comportamentului elevilor, în timpul orelor de curs, al activităților extracurriculare, pentru surprinderea aspectelor suplimentare legate de capacitatea de relaționare, implicarea în activități, comportament etc.

Bibliografie

1. Băban, A., (2001), (coord.), *Consiliere educațională. Ghid metodologic pentru orele de dirigenție și consiliere*, Cluj-Napoca: Biblioteca Centrală a Universității;
2. Boici, Gh., Stănică, I., (1998), *Evaluarea copiilor cu CES în perspectiva integrării*, Reșița: Editura Timpul;
3. Cocardă, E., (2004), *Consilierea în școală. O abordare psihopedagogică*, Sibiu: Editura Psihomedica;
4. Dumitru, I.Al., (2008), *Consilierea psihopedagogică*, ediția a II-a, revizuită, Iași: Editura Polirom;
5. Gherguț, A., (2005), *Sinteze de psihopedagogie specială, Ghid pentru concursuri și examene de obținere a gradelor didactice*, Iași: Editura Polirom;
6. Lungu-Nicolae, S., (1991), *Teste psihologice*, București: Institutul Național pentru Recuperare și Educație Specială a persoanelor handicapate;
7. Mitrofan, N., (1997), *Testarea psihologică a copilului mic*, București: Editura EditPress Mihaela SRL;
8. Radu, D.I., Ulici, G., (2003), *Evaluarea și educarea psihomotricității*, București: Editura Fundației Humanitas;
9. Șchiopu, U., (1970), *Introducere în psihodiagnostic*, București: Centrul de multiplicare al Universității București;
10. Șchiopu, U., Verza, E., (1995), *Psihologia vârștelor*, București: Editura Didactică și Pedagogică;
11. Tomșa, Gh., (2003), *Consilierea și orientarea în școală*, București: Editura CREDIS;
12. Verza, E., Verza, E.F., (2011), (coord.), *Tratat de psihopedagogie specială*, București, București: Editura Universității din București;
13. Vlad, E., (1999), *Evaluarea în actul educațional-terapeutic*, București: Editura Pro Humanitate.

Grupul de lucru:

Liana Maria MITRAN, coordonator Ministerul Educației

Romeo Adrian COZMA, coordonator Inspectoratul Școlar al Municipiului București

Nume, prenume	Instituție de apartenență
Cozma Romeo Adrian	Inspectoratul Școlar al Municipiului București
Mozzer-Schonborn Lucian	Școala Gimnazială Specială Nr. 7 București
Vasile Marinela	Școala Gimnazială Specială "Constantin Păunescu" București
Perșinaru Sorina Marinela	Școala Gimnazială Specială Nr. 2 București
Ionescu Corina	Școala Gimnazială Specială Nr. 2 București
Meran Mariana	Școala Gimnazială Specială "Sf. Nicolae" București